

Sopiiko gentrifikaatio suomalaiseseen suuhun?

Viimeisen vuoden aikana olen toistuvasti käynyt isojen ruotsalaiskaupunkien 1960- ja 1970-lukujen miljoonaohjelman aikana rakennetuissa lähiöissä. Matka kulkee kauas keskustasta metsien läpi Göteborgissa ja Tukholmassa. Kuulumattomuuden tunne vahvistuu pysäkki pysäkillä, kun huomaa olevansa ratikka- tai metrovaunun ainoa vaaleaihoinen matkustaja. Betonikolossien keskellä erilaisuuden tunteeseen vaikuttaa paitsi ihonväri myös kieli. Pienten lasten voi kuulla puhuvan riikinruotsia, mutta teinien kielessä sekoittuvat uudella tavalla käytetty kielioppi ja tuntemattomat sanat, tai sanat, joihin on tottunut, jos on kuunnellut lähiöissä syntyneitä musiikkia tai lukenut sikäläisten kirjoittamaa kirjallisuutta. Oma kieli. Monet Ruotsin lähiöt ovat segregoituneita, sekä fyysisesti että sosiaalisesti ja kulttuurisesti.

Suomessa kiinnitetään nykyään huomiota siihen, miten lähiöitä kuvataan ja miten niistä puhutaan. Ruotsissa erityisesti maahanmuuttajavaltaiset lähiöt ovat virallisessa puheessa ja tutkimusraporteissa ”riskialttiita” (utsatta), ”riski (risk)-” ja ”no-go-alueita (No-go zoner)”, tai ”resurssiköyhiä” (resursfattiga), ”resurssiheikkoja” (resurssvaga), ”ulkopuolisuuden” (utanförskaps) ja ”ruotsalaisharvoja” (svenskglesa) alueita. Paitsi että nämä lähiöt ovat arkkitehtuuriltaan samankaltaisia, niiden asumismuodot ovat yksipuoliset. Ruotsin keskiluokasta on viime vuosikymmeninä tullut omistusasumisvaltaista, mutta lähiössä asutaan edelleen vuokralla. Vuokraisännät toki ovat vaihtuneet ja vaihtuvat edelleen, kun kaupungit myyvät vuokra-asuntoyhtiöitään sijoitusyhtiöille. Uudet toimijat hyödyntävät mahdollisuutta nostaa asuntojen arvoa monimutkaisin laskukaavoin (Westerholm, 2021) ja pintaremontein (Listerborn, 2018). Asuminen kallistuu, mutta väestön sosioekonominen rakenne ei yrityksistä huolimatta muutu. Alueiden sitkeät stigmat pitävän keskiluokan loitolla.

Monet 1950-luvun lähiöt erityisesti Tukholmassa ovat sen sijaan muuttaneet omistusasumisvaltaisiksi ja nousseet halutuiksi paremmin toimeen

tulevien keskuudessa. Vaikka ruotsalaisia usein arvostellaan turhasta ”diskuteeraamisesta”, ruotsalaisessa keskustelussa nousee myös esiin erilaisten asioiden poliittisuus. Kaikki eivät pidä kohtuullisena, että alueita keskiluokkaistetaan, eli gentrifoidaan, sillä se vahvistaa alueellista segregatiota (esim. Thörn & Holgersson, 2016; Crush med vänner, 2021). Pasi Mäenpää (2011) on todennut, että Helsingissä kaupunkisuunnittelijat näkevät gentrifikaation segregaatian vastavoimana. Keskustelua siitä, ketä gentrifikaatio hyödyttää, käydään kuitenkin vähän. Giacomo Botta (2019) toteaa, että sitä pidetään Suomessa lähinnä positiivisena ilmiönä kunnissa kiinteistökehittäjien ja jopa aktivistien keskuudessa.

Gentrifikaatiosta tuli 1980- ja 90-luvuilla urbaani strategia: kaupunkien hallinto pyrkii tekemään kaupungeista ja kaupunginosista houkuttelevia niin keskiluokalle kuin investoijille. Kaupunkien strategioissa keskiluokkaistaminen yleensä kuvataan positiivisena ilmiönä eikä nosteta esiin, että se voi johtaa esimerkiksi asumisen kallistumiseen ja palveluiden yksipuolistumiseen (Smith, 2002). Kaupunkien suhtautumisessa gentrifikaatioon on kuitenkin eroja. Cody Hochstenbachin (2015) mukaan Amsterdamin ”kaupunkikehittäminen” tarkoittaa käytännössä keskiluokkaistamista sillä kaupungin tavoitteena on ”nostaa” alueita. Kaupunki siis *ohjaa* gentrifikaatiota. Berliinissä hänen mukaansa hallinto *tukee* keskiluokkaistamista, esimerkiksi kun julkisella rahalla investoidaan julkiseen tilaan siten, että sen yhteydessä asuntojen arvo nousee.

Miksi gentrifikaatiosta ja sen seurauksista ei puhuta Suomessa? Toistaiseksi esimerkiksi kansainvälisestä monitieteellisestä viittaus- ja tiivistelmätietokantajärjestelmästä Scopuksesta löytyy hakusanalla ”gentrifikaatio” kolme vertaisarvioitua artikkelia Helsingistä, kun taas Tukholmasta on vastaavasti 10 ja Kööpenhaminasta 19 artikkelia. Thomas Maloutas (2011) on arvostellut käsitteen yleistämistä. Käsite liittyy angloamerikkalaisiin metropolialueisiin, eikä sitä hänen mukaansa voi soveltaa suoraan toisiin konteksteihin. Gentrifikaatiota käsittelevä kirjallisuus kuitenkin sisältää erilaisia konteksteja, erityyppisiä kaupunkeja ja kaupunginosia. Jason Hackworthin (2002) mukaan gentrifikaatio tarkoittaa tilan tuottamista ”asteittain varakkaammille käyttäjille”. Määritelmää on helppo soveltaa erilaisiin alueisiin, ja se huomioi myös erilaiset toimijat, jotka tuottavat tilaa uusille käyttäjille.

Tässä numerossa tarkastellaan muun muassa gentrifikaatiota ja eri ryhmien mahdollisuuksia ottaa kaupunkien tiloja haltuun. Helena Leino, Antti Wallin ja Markus Laine kirjoittavat ekogentrifikaatiosta. He väittävät, että kestävä kehityksen tavoittelu vaikuttaa (joskus tahallisesti ja joskus tahattomasti) alueiden keskiluokkaistumiseen Tampereella. Siksi kirjoittajat pitävät tär-

keänä, että myös Suomessa pohditaan, kenelle kestäväää kaupunkia tehdään: voiko sosiaalista diversiteettiä luoda alueelle sen jälkeen kuin alue on uudistettu? Jonas Sjöblom puolestaan pohtii artikkelissaan kaupunginosa-aktiivien kulttuurisia resursseja ja sitä, miten nämä tulevat käyttöön kaupunginosa täydennysrakentamisen suunnittelussa. Piia Pentti ehdottaa artikkelissaan, että osallisuuskäytännöt pitäisi kytkeä paremmin asukkaiden arkitodellisuuteen. Elina Eskelä kertoo katsauksessaan, miten Helsinki pyrkii tuomaan elinvoimaa Helsingin esikaupunkialueille. Pasi Mäenpää taas pohtii David Graeberin ja David Wengrowin kirjaa *The Dawn of Everything - A New History of Humanity*. Hänen mukaansa se haastaa käsityksiä kaupunkien synnystä, niiden yhteisöistä ja näiden yhteisöjen sosiaalisesta epätasa-arvosta. Kaj Nyman taas kommentoi Jarre Parkatin kirja-arvostelua kirjastaan *Byggd miljö som representation av sin användning*. Lopuksi Pia Hovi kertoo väitöskirjansa lektion pohjalta kulttuurisuunnittelusta kokonaisvaltaisena kulttuuri- ja taidelähtöisenä yhteiskehittämisen menetelmänä.

Helsingissä 23.5.2022

Johanna Lilius

Päätoimittaja

Lähteet

- Botta, G.** (2019). Night time studies, gentrification and Helsinki. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 57(4), 48–52. <https://doi.org/10.33357/ys.88630>
- Crush med vänner** (2020). *Bostadsmanifestet. 22 krav för framtidens hem*. Dokument Press.
- Hackworth, J.** (2002) Post-recession gentrification in New York city. *Urban Affairs Review* 37, 815–43.
- Hochstenbach, C.** (2015). Stakeholder Representations of Gentrification in Amsterdam and Berlin: A Marginal Process? *Housing Studies*, 6(30), 817–838. DOI:10.1080/02673037.2014.979770.
- Listerborn C.** (2018). *Bostadsjämlighet. Röster om bostadsnöden*. Falun: Premiss.
- Maloutas, M.** (2011). Contextual Diversity in Gentrification Research. *Critical Sociology*, 38(1) 33–48. DOI:10.1177/0896920510380950
- Mäenpää, P.** (2011). *Helsinki takaisin jaloilleen: Askelia toimivampaan kaupunkiin*. Helsinki: Gaudeamus.
- Smith** (2002). New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy *Antipode*, 34(3), 427–450. <https://doi.org/10.1111/1467-8330.00249>
- Thörn, C. & H. Holgersson** (2016). Revisiting the urban frontier through the case of New Kvillebäcken, Gothenburg. *City*, 20(5), 663–684. DOI: 10.1080/13604813.2016.1224479.
- Westerdahl, S.** (2021). *Kalkylerna & kapitalet som skapar Sveriges bostadskris*. Dokument Press.